

fonètica sintàctica, per la freqüència de l'ús en plural i darrere article (*las chapas, los chopos, las chozas...*) en què *ch* és ja de llei estant darrere *s*. Des del punt de vista semàntic, es degué partir d'usos com *chapa* «mancha de color rojo que se ponían artificialmente las mujeres en el rostro» (Covarrubias), 'estesa d'aigua embassada' a l'Argentina (cf. en aquest sentit l'emp. *llauna* rigorosament paral·lel), 'placa del pany' (Cervantes), etc., i d'ací estendre's a tot aplacat, que és quasi ben segur que deixarà percebre de lluny un clap visible de to diferent; per a tot això veg. l'article del DCEC.

A l'Est dels Alps es troben mots d'aspecte, així mateix, aff. Havia existit *chiappa* en italià, i amb padrins tan il·lustres com Boccaccio i Dante. En la *Commedia*, el mateix context de l'*Inferno* xxiv, 33, ens mostra que el mot ha de ser 'roc sortint, presa, agafador en una escalada quasi vertical': Virgili i Dante escapen de l'abisme horrorós de Malebolge escalant-ne les parets: «non era via da vestito di cappa, / ch'è noi, a pena, ei lieve e io sospinto, / potevam su montar di *chiappa* in *chiappa*»; ho defineixen Fanfani i Petrocchi «cosa comoda a chiapparsi, come ronconi, bozze, etc.», o sigui 'tanyes, estarlocs', i d'altra banda «pietre enfiata, sporgenti». Tant pot ser *chiapparsi* derivat de *chiappa*, tan antic i venerable, com podria ser viceversa. Ara bé això es continua d'una banda fins al friulà *clapp* «pietra», l'immediat Defregger *klapf* 'penyal', d'altra banda genov. *ciapa* «lastra, lavagna», piem. *ciap* «ciottolo», b. ll. piemontès *clapa* 'part en un tot' (FEW, 738, n. 6). En fi arribem a denominacions directes i simples de la idea de 'roc, penya', però caracteritzades per un consonantisme inicial KR-: sobreselvà *crap*. Hi hauria, doncs, un origen pre-romà amb alternància KLAPP/KRAPP-, a què es de canta Jud, l. c. (seguit per JUHubschmied, *Festschrift Bachmann*, 185).

Només és que la cosa no s'acaba aquí, i van apareixent altres formes, cada cop més diferenciades — fins on arriba la versemblança? — sembla haver-hi KREPP-, d'on toscà *greppo*, dolomític *crep*, *crepa* (o també apareix en algun parlar de més al Sud fins a l'Apúlia) i fins KRIPP-: Bergamo *grìp(o)la* «sasso, pietra». Encara ha estat bastant corrent, car molts s'han adonat d'aquesta espècie de base alternant, de considerar fins ací un enllaç versemblant, de caràcter més o menys lax. Però més enllà podem assenyalar encara alguna altra cosa, enfront de la qual a penes es pot dubtar de la justesa d'una negació: Pamir *kəp* (en *iazgulemi*) 'roca', i *tədjik* dial. (Vandž) *kup* id.⁴

Ara bé cap a casa nostra també trobem coses que en cert aspecte són en alt grau inseparables del tipus *clap(a)*. Qui gosarà isolar del cast. *chapa* i del nostre *clapa* un mot com *platxa*, del Maestrat?, car el significat és realment idèntic: 'taca', 'clapa', 'pelada': «la paret està tota a *platxes* verdoses», «li cau el pèl: té una *platxa* al tò»; ara bé això reapareix en el Pirineu: «en aquella roca se veu una *pláča negra*» (Boí, 1953).

I *plap*, *plapa*, que són més importants, són encara més clars: ara bé aquest el tenim ja en el S. XIII en

els Costums de Tortosa: «si l'aurà venut per bo --- e'l drap serà tiynat de la peça, lo draper és tengut al comprador per les sarcidures, o per *plapes*, si y són, o per grans malfeytures, de lexar e de retre del preu, a coneguda dels sartres o de drapers» (Ol., p. 411); també és la forma recollida per Busa-Nebr.: «*plapa* o *taca*: macula; *plapar* o *tacar*: maculo, *plapat* o *tacat*; *plapat de blanc*: albo maculosus»; i avui és molt conegut a tota la zona pirinenca, des de Ribagorça fins a Cerdanya; en particular *plapat* 'clapejat, que forma claps', parlant de la pell de les vaques: *vaca plapada* a Cardós i V. Ferrera (BDC xxiii, 303); *plap* per 'clap' a l'Alt Berguedà, a Vallcebre i a Gisclareny,⁵ i a diversos pobles de Cerdanya («aquell *plap* d'aïbres») a Portè (1960); *plapeta* sobretot té gran predicament: «l'isard té una *plapèta* com l'ungla del polze» (Aós, 1958); a Tiurana m'ensenyaven al lluny «una *plapèta* blanca» (1956); «¿veus aquella *plapeta* blanca que sembla un tallant de carnisser amb mànec i tot?: les pastors lo coneixem pel *Carro Gros*», JLLuís Pallarès (*Els Pastors i les Estrelles*, p. 28). Gascò des del Bearn *plap* (Palay), b. aran. *plap*, aran. mj. *plapa* 'taca', 'tros de terreny que es distingeix dels altres': *plap de nyèu*, *plapa d'erba* 'bolic o gavell de fenc'; i especialment 'piga': *plapat* 'pigallat' (*VocAran.*, 96b).

¿Conclourem, doncs, que no tenim ací res de preromà sinó una arrel expressiva o onomatopeica? En part sembla inevitable. I alhora cal reconèixer que en els tipus en KR- la versemblança d'això disminueix radicalment: KR- és molt menys adequat per donar la idea del moviment xocant i sorollant de la llosa que trontolla, que branda; i alhora això coincideix amb una forta diferència de matís: el sselv. *crapp*, p. ex., ja no és 'llosa de claper' i menys encara un 'clap d'altre color' sinó un penyal, un greny, de vegades en forma de cingle. CRAPP- s'aparia amb noms propis manifestament preromans (en part pròpiament cèltics), com CRAPPVAVUS, *CRAPPONNA, ky. *crapp* 'ferm, segut', *crapfu* 'subjectar': segons Pokorny, ZCPb. xx, 519, són mots d'origen illiri (entenguem, almenys en gran mesura, sorotàptic), en relació amb el NP dalmàtic CRAPUS,⁶ paleosl. *krěpŭ* 'ferm, fort', potser isl. ant. *hræfa* 'suportar'; potser també cal afegir-hi alb. *karpë* 'penyal' (IEW, 944).

Tant una solució purament onomatopeica, com una de purament pre-romana, xoquen, doncs, amb forts arguments. La meua impressió és (com tantes vegades digué Schuchardt: «nicht entweder-oder, sondern sowohl als auch») que el més convincent seria admetre que totes dues coses són, pertot i més o menys, veritat. És a dir: en general (o en bona part) són formes ja heretades d'estadis pre-romans, però en aquestes no surten de cap arrel indoeuropea, ni pre-indoeuropea, sinó resultants de creació elemental de l'idioma: creació expressiva-onomatopeica. Això explica l'existència de variants fonètiques múltiples, però pròximes i paral·leles.

DERIV.: *Clapar* 1) 'posar o tacar de clapes' [Lacav., 1895; escr. Renaix.], 2) 'dormir', sovint 'dormir fort' [c. 1900, J. Vallmitjana]; Givanel, BDC vii; «aqueixa